

Un exsindicalista per a manar a Brasil

L'exsindicalista Luiz Inácio da Silva, més conegut com Lula, és la quarta vegada que es presenta a les eleccions presidencials del Brasil, i finalment sembla que en aquesta ocasió –la primera volta és diumenge, dia 6– té més possibilitats que mai d'acabar guanyant. Les enquestes assenyalen que el seu passat reivindicatiu i el seu present moderat agraden a la majoria de la població del país.

Per primer cop des de la fi del règim militar, un candidat de l'esquerra pot arribar a la presidència de Brasil, el país més poblat i més extens d'Amèrica Llatina. Amb un discurs moderat i tot evitant la confrontació, l'exsindicalista Luiz Inácio da Silva, conegut com Lula, supera en més de vint punts l'aspirant continuista, José Serra, en les enquestes fetes una setmana abans de la primera volta, que se celebra aquest 6 d'octubre.

"L'exobrè, a uns passos de la glòria", va escriure un columnista al diari *O Globo*. Una sentència que comparteixen tant la formació de Lula, el Partit dels Treballadors (PT), com els altres tres candidats i els medis financers. La direcció del PT, que actua amb molta prudència, creu que Lula pot guanyar sense necessitat d'una segona volta si no comet errors, perquè tant José Serra com Ciro Gomes i Anthony Garotinho han passat a l'ofensiva, en un intent desesperat per escurçar la distància que els separa de l'exsindicalista. Ciro Gomes es presenta pel Front Laborista, mentre que Garotinho encapçala el Partit Socialista Brasiler (PSB).

Serra, el delfí del president, Fernando Henrique Cardoso, va fer cas al cap de campanya, que li va recomanar que treïés l'artilleria pesant. "*Bater em Lula em vez de debater com Lula*" ("Colpejar Lula en lloc de debatre amb Lula"), li va dir. I en l'atac no es va anar amb subtileses. "Igual com George W. Bush, Serra ha optat per la guerra preventiva i unilateral", va escriure un altre analista. En el primer combat, el candidat oficialista, format a la prestigiosa universitat nord-americana de Cornell, va recordar que Lula mai no ha trepitjat una aula, tan sols els tallers mecànics. Al mateix temps, els anuncis televisius de Serra

van endurir els missatges per destacar els suposats vincles entre l'extorner i la guerrilla colombiana i les estretes relacions amb el Moviment dels Sense Terra (MST), que defensa la reforma agrària.

Lula, més centrat que en les anteriors tres ocasions en què va ser candidat, va respondre que se sentia molt orgullós dels seus orígens humils, de pares analfabets, i del passat obrer, perquè al cap i a la fi el 93% dels brasilers no pot ensenyar un títol universitari, ni de Cornell ni de cap altra universitat. Ciro va sortir en defensa de Lula. "És un acte feixista de Serra", va declarar, mentre els assessors li mostraven els estudis d'opinió que marcaven la davallada de la seva candidatura, superada pel populista Garotinho.

Missatge conciliador. Els medis financers semblen resignats a la victòria de l'exsindicalista, que no para de dir que mantindrà els compromisos del país amb els organismes internacionals de crèdit, en especial el Fons Monetari Internacional (FMI), i que respectarà els principals punts de la política econòmica del Govern de Fernando Henrique Cardoso. Han quedat enrere totes les proclames socialistes de les anteriors ocasions en què es va presentar a la presidència: el 1989 va perdre amb el conservador Fernando Collor de Mello, mentre que el 1994 i el 1998 va ser derrotat per Cardoso. Des de la primera vegada, en què Lula es va mostrar ingenu enfront un polític mediocre i clientelista elevat a la categoria d'estadista pels mitjans informatius, han passat dotze anys, temps suficient per moderar el discurs al mateix temps que ho feia el PT, que assolía el govern de diversos estats importants, millorava l'oratória,

polia les formes (ara vesteix americana i corbata) i aprenia a actuar amb pragmatisme. Tan pragmàtic és que va convalidar el dretà Partit Liberal a la candidatura per atreure el vot de la classe alta, reticent a veure que un exsindicalista arriba al palau de Planalto, i calmar els ànims dels empresaris.

La designació de l'empresari i senador liberal José Alencar com a candidat a vicepresident i un missatge conciliador, en què les paraules "pau i amor" han arraconat les proclames revolucionàries, han tingut efecte contundent, com ho demostren les enquestes. Segons un estudi publicat per *O Correio da Cidadania*, el 41% dels rics pensen votar per Lula. Fins i tot els medis financers el prefereixen a Ciro, del qual temen el populisme i les declaracions fora de lloc, com les que va fer al principi de la campanya, quan va dir que no respectaria els compromisos amb l'FMI ni donaria prioritat al control de la inflació. Un caràcter imprevisible que fa que el comparin amb Collor de Mello, un funest president que és recordat amb vergonya perquè va ser destituït per corrupció.

La moderació i la capacitat de gestió demostrada pel PT quan ha governat estats o ciutats (Pòrto Alegre, Sao Paulo) també han convençut els grans grups mediàtics, que ja no es mostren bel·ligerants contra Lula. El grup O Globo, que controla un dels principals diaris nacionals i una cadena de televisió, ja no ridiculitza l'exsindicalista com ho va fer en les anteriors confrontacions, en què va exterioritzar la preferència per un candidat. En les eleccions del 1989 va entrar en el joc brut, va deixar que aparegués en pantalla una dona que assegurava que havia tingut un fill amb Lula, una acusació que va acabar d'esfondrar-lo. El 1994 i 1998 va prestar el seu suport sense embuts a la candidatura de Cardoso.

La constatació que Lula és imparable fa que alguns dirigents polítics es plantegin demanar el vot pel PT. Entre aquests el líder del Partit Trabalhista Brasileiro (PTB), Roberto Jefferson, i el candidat del Partit Popular Socialista (PPS) a governador del Mato Grosso, Blairo Maggi, que van suggerir a Ciro

que es retiri per afavorir Lula. El PTB forma part de la candidatura del Front Laborista, encapçalada per Ciro, líder del PPS.

En el cas que fos necessària una segona volta, l'equip de Lula prefereix enfrontar-se a Ciro, més fràgil políticament que Serra i Garotinho. Un desig

**JOAN
AMÈRIC**
EN CONCERT

DIMARTS 8 D'OCTUBRE 22.30 NIT

UNICA ACTUACIÓ

TEATRE MUNICIPAL DE XIRIVELLA

Pl. de la Concòrdia, 1

ENTRADA LLIURE (Aforament limitat)

AJUNTAMENT DE XIRIVELLA REGIDORIA DE CULTURA

Lula, el Walesa brasiler

Luiz Inácio da Silva ha forjat la seva carrera política des del sindicalisme més actiu al cinturó industrial de São Paulo, per bé que ha anat moderant el seu discurs amb el temps.

A diferència dels altres candidats, Luiz Inácio da Silva, Lula, sap què és passar-les magres. Nascut fa 56 anys a Garanhuns, a l'interior de l'estat de Pernambuco, treballa des de petit per guanyar-se les garrofes perquè els seus pares, analfabets, no poden alimentar una família nombrosa. Amb esforç, robant temps a les interminables jornades dels treballs ocasionals i mal pagats, aconsegueix un diploma de torner, que li obre les portes del paradís, una empresa metal·lúrgica, que és el màxim a què pot aspirar un jove que procedeix d'una de les regions més pobres de Brasil. A l'ABC, el cinturó industrial de São Paulo, comença la militància sindical, que el forma políticament i li dona un carisma, sobretot entre els obrers, que conserva fins avui. A finals dels anys 70, com a president del Sindicat de Metal·lúrgics de São Bernardo do Campo, encapçala les primeres vagues contra un règim militar que es resisteix a deixar el poder. Són anys d'agitació política i de discussió sindical, que contribueixen a elevar-lo a la categoria de mite, d'obrer honest, que dona la cara i sap mantenir la coherència. Amb mala intenció és comparat amb Lech Walesa, perquè comparteix amb el sindicalista polonès el baix nivell acadèmic i un recel envers la política. Deu anys després, el Partit dels Treballadors (PT), una formació en la qual s'arreglen des dels trotskistes fins als socialdemòcrates i els cristians revolucionaris, li ofereix presentar-se a les eleccions presidencials del 1989, per enfrontar-se a un dels personatges més sinistres de la història immediata brasilera, Fernando Collor de Mello, fill d'un cacic d'Alagoas. Perdrà, triturat per la maquinària mediàtica, dirigida per l'imperi O Globo, que li aireja un passat de faldiller i es burla del seu origen social. De la derrota en surt enfortit, i capaç d'enfrontar-se en les eleccions del 1994 i 1998 a un sociòleg de prestigi, Fernando Henrique Cardoso, que té totes les de guanyar perquè suscita esperances entre part de l'esquerra, que el veu capaç i honorat, i l'empresariat, que li aplaudeix el pla real que ha estabilitzat l'economia. Perd en les dues ocasions, però no es rendeix. Al contrari, es poleix políticament, modera el discurs, i es prepara per a la consulta de 2002, en la qual reconeix que no té "dret a perdre". A. C.

difícil de complir perquè Ciro s'esvaeix dia a dia, mentre que Serra es consolida gràcies al fet que s'ha desmarcat de Cardoso malgrat que l'ha servit com a ministre de Planejament i de Sanitat. Del seu pas per Sanitat és recorda el llançament dels medicaments genèrics, tot contrariant les multinacionals farmacèutiques. Però Serra té peus de fang: mantenia relacions amb dos empresaris que són jutjats per corrupció i actua sense escrúpols per desfer-se dels rivals, com va ser el cas de Roseana Sarney, i això li ha creat nombrosos enemics dins del mateix Partit Social Demòcrata Brasiler (PSDB).

De moment, cap candidat es dona perdedor i no vol dir per qui demanarà el vot en la segona volta, el dia 27. Malgrat que les enquestes donen guanyador Lula, la direcció del PT tem una segona volta amb Serra, perquè els mateixos sectors econòmics que ara el toleren poden decantar-se públicament per l'ex-ministre, un polític que manté bones relacions amb els Estats Units i té experiència en l'administració. La confrontació ideològica, ara diluïda gràcies a l'existència de més candidats, es reduiria, en el segon torn, a la dreta contra l'esquerra, a un Serra que oferiria reformes en la continuïtat contra un Lula del qual es recordaria el passat més revolucionari i la manca de preparació.

Brasil, gegant que no aixeca el cap. El nou president, Lula si hem de creure les enquestes, heretarà un país que pateix una crisi monetària i és troba pitjor que fa vuit anys, quan el sociòleg Cardoso va substituir Itamar Franco a la presidència. La bonança dels primers anys de Cardoso, assolida gràcies al "Pla real", va estabilitzar la moneda, va reduir la inflació i va permetre la recuperació econòmica, però ja s'ha acabat. El contagi de la crisi d'Argentina, el principal soci comercial en el Mercosur, la feblesa del devaluat real —la moneda del país—, els problemes de la banca i la llosa d'un deute extern que arriba als 260.000 milions de dòlars han posat les coses en el seu lloc: Brasil és un gegant amb greus problemes estructurals que li impedeixen aixecar el cap.

La terra, per qui la vulgui comprar

La Flora i el Gerônimo Souza viuen a l'*assentamento* "Pau a Pique", a l'estat de Bahia. Setze anys enrere eren del moviment dels "sense terra". Van aconseguir l'expropiació de la finca, juntament amb 60 famílies més, però el que n'era l'amo va fer assassinar un dels companys, en Zacarias, l'any 1986. Avui la Flora i el Gerônimo hi crien cabres i tenen un hort. Però l'Ubiraní, el fill gran, no podrà gaudir dels resultats de la lluita dels seus pares, ja que si les coses continuen així, quan necessiti terra se l'haurà de comprar.

Un *assentamento* és una finca que l'estat ha expropiat i distribuït a famílies que no tenien terra, seguint els procediments de reforma agrària. La constitució federal del 1988 considerava que les terres havien de complir una funció social, i si no serien expropiades per la reforma agrària. La iniciativa d'una ocupació i la tria de la finca estava en mans dels "sense terra". Pel Govern quedava donar en deu anys els crèdits d'implantació (per aliments, eines, llavors i infraestructura), d'habitatge i crèdit especial per a la producció agrícola dels primers anys. Els terratinents, que dominen el 80% de les terres cultivables, sentien els seus privilegis amenaçats, per això la Policia Militar i els *pistoleiros* al servei del latifundi van combatre-ho assassinant centenars de persones.

Per intentar arreglar la situació, Raul Jungmann, ministre de Desenvolupament Agrari fins que va deixar el càrrec per presentar-se com a candidat al govern de Pernambuco, ha fet canviar la política de redistribució de les terres. L'any 1997 el Govern va implantar el

programa experimental Cédula de la Terra, en cinc estats, per iniciativa del Banc Mundial. Consistia en un crèdit per a la compra de terra, amb el detall que l'amo decidia quina terra vendre, per quin preu i quan, i els agricultors, després de negociar amb ell, han d'anar al banc a demanar el préstec. El programa va passar de la fase experimental a la definitiva el 1998, i li va quedar el nom de "Banc de la Terra".

Les famílies del campament Serra Dourada van tenir una història diferent de la de Gerônimo i Flora. Quan els acampats havien signat el préstec per comprar la terra, el Govern estatal i el banc els en van expulsar per no poder pagar-la. Els havien promès serveis socials, producció i mercat, i van trobar una terra dolenta, deutes per les llavors i eines, i de producció res de res. Ara estan endeutats i sense terra, i les opcions que tenen són emigrar o bé ocupar un latifundi i lluitar per l'expropiació via estat. L'amo de la terra ja ha rebut el preu estipulat.

Mentrestant, el Govern va decretant "mesures provisòries" amb requisits restrictius a la reforma agrària: prohibeix durant dos anys iniciar el procés de desapropiació a terres ocupades, prohibeix ocupar terra pública, com a mitjà per a impedir l'acampada a les vores de les carreteres (última manera de pressió), considera els líders dels moviments com a criminals i els exclou del programa de reforma agrària.

Per contra, un dels principals agents que han pressionat per canviar les coses al camp brasiler ha estat la Comissió Pastoral de la Terra (CPT), un servei de

les esglésies cristianes als treballadors i treballadores rurals. Fundada el 1975, ha prestat suport a tota la lluita per la reforma agrària, tant amb la denúncia de la violència contra els agricultors com amb el treball solidari del dia a dia amb els campaments, del qual va néixer, entre altres, el Moviment de Treballadors Rurals Sense Terra (MST). El president de la CPT, el bisbe Dom Tomàs Balduino, va presentar el juliol l'esbòs d'un nou document sobre "Església i Problemes de la Terra", per ser debatut a la conferència dels bisbes.

La CPT fa part del Fòrum per la reforma agrària i per la justícia al camp, creat el 1995, que va demanar al Banc Mundial una auditoria sobre el programa Banc de la Terra, i va ser denegada "perquè a la demanda no hi havia representació dels directament afectats".

Si la política agrària és a favor del latifundi, l'agrícola no ho és menys. A l'estat de Bahia, l'any 2001, els productes que rebien la major part de les subvencions era la soja, l'eucaliptus, el cafè i la fruita per a exportar: els que es cultiven en grans superfícies agrícoles.

Els moviments socials s'han enfortit i ampliat en aquests anys de lluita, i ara que el Banc Mundial va desmantellant el que s'havia aconseguit, s'estan articulant contra l'Àrea de Lliure Comerç de les Amèriques (ALCA), que seria l'últim graó en la pèrdua de drets adquirits. L'objectiu, ara, és que el Govern trenqui els seus acords amb organismes multilaterals i es comprometí, per fi, amb el seu poble.

Montse Rodríguez Ortiz

Els vuit anys també han estat perduts socialment. L'atur arriba al 7,5%, la reforma agrària torna a ser una assignatura pendent, la violència creix de forma geomètrica als suburbis i les desigualtats socials són tan escandaloses com abans malgrat els programes desenvo-

lupats per Cardoso. L'1% de la població posseeix el 53% de les riqueses. Si Cardoso va deixar de banda els principis socialdemòcrates per aplicar un pla d'austeritat que va dur al carrer milers de treballadors d'empreses públiques, s'haurà de veure què farà Lula quan es

trobi davant les primeres protestes dels sectors que hi han cregut durant la llarga travessia, de líder dels metal·lúrgics de São Paulo a president del país més important d'Amèrica Llatina.

Antoni Castel